

Nađa S. Miljković*
Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet

УДК 811.133.1'373.7:811.163.41'373.7
DOI: 10.7251/FIN1921083M
Originalni naučni članak

Ivan N. Jovanović
Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet

KONCEPT STRAHA U FRANCUSKOJ I SRPSKOJ SOMATSKOJ FRAZEOLOGIJI

U radu se, kontrastivnim pristupom, na semantičkom i konceptualnom planu analiziraju francuski i srpski frazeologizmi koji se odnose na emociju straha manifestovanog telesnim putem. Smatrajući strah za jednu od najvažnijih emocija za opstanak čoveka, ona obuhvata veliki broj frazeologizama u svakodnevnicu francuskog i srpskog jezika. Želimo da pokažemo na koji način se somatičnost lingvističkog izražavanja koncepta straha realizuje u vidu telesnih reakcija. U svetlu kognitivne teorije konceptualizacije i po lingvističkom modelu konceptualne metafore Džordža Lejkofa i Marka Džonsona (1980), analizirani korpus razvrstan je po konceptualnim poljima na koja metaforički referiraju frazeologizmi. Prvu grupu čini konceptualno polje STRAH JE HLADNOĆA, u okviru kojeg frazeologizmi upućuju na negativan osećaj fizičke hladnoće. Druga grupa obuhvata konceptualno polje STRAH JE SLABOST, u kojoj frazeologizmi metaforički opisuju trenutni prekid rada spoljašnjih i unutrašnjih organa. Treća grupa predstavlja konceptualno polje STRAH JE NEPRIJATELJ, gde se ova emocija u frazeološkom kontekstu manifestuje kao teret ili natprirodno biće koje može da manipuliše svojim objektom, da ga napadne ili ga natera na beg.

Ključne reči: frazeologizmi, strah, emocije, metafora, telo, francuski jezik, srpski jezik

* nadjamiljkovic018@gmail.com

UVOD

Kognitivna lingvistika kao interdisciplinarni domen istražuje ljudski um, interakciju misli, jezika i kulture. Kognitivisti poistovećuju značenje sa konceptualizacijom, tj. obrazovanjem koncepata zasnovanih na fizičkom, čulnom, emocionalnom i intelektualnom iskustvu sveta u kome se nalazimo (Lakoff & Johnson, 1980) i stavljaju metaforičke procese u centar analize jezičkih pojava. Radovi Lejkofa i Džonsona [Lakoff, Johnson] zasnivaju se na brojnim naučnim studijama iz oblasti kognitivne lingvistike. Najveća pažnja posvećena je konceptualnoj analizi, naročito proučavanju apstraktne leksike, putem konceptualnih metafora i konceptualne metonimije (Kövecses, 2010) za konstituisanje apstraktnih koncepata – emocija.

Naš rad predlaže kontrastivnu studiju lingvističkog predstavljanja emocije straha u francuskom i srpskom jeziku putem somatizama po konceptualnim poljima u skladu sa kognitivnim pristupom. Cilj naše dvosmerne analize, pri kojoj se polazi od francuskog jezika ka srpskom i obrnuto, jeste da se istaknu sličnosti i razlike u predstavljanju datog koncepta u odabranim frazemima iz dva jezika.

Korpus našeg istraživanja čine primeri ekscerpirani iz onlajn rečnika francuskog jezika (TLFi), opštih i frazeoloških rečnika francuskog i srpskog jezika, kao i s interneta. Kada je reč o metodologiji prikupljanja podataka, u radu smo se koristili dvema metodama za prikupljanje podataka: a) prikupljanjem frazema francuskog jezika iz francuskog onlajn korpusa (odakle glavni korpus potiče iz FRANTEXT-a); b) metodom pretrage interneta (dnevne i nedeljne novine i elektronski izvori). Ova kombinacija metoda omogućila nam je da obuhvatimo što veći broj frazeologizama vezanih za emocije i metaforu. Korpus ne uključuje sve jedinice koje se mogu odnositi na strah već samo one koje sadrže somatski element. Kriterijum odabira frazema podrazumevao je aktuelnost datog izraza u okviru savremenog govornog jezika, čime se objašnjava prisustvo raznolikih izvora korpusa.

1. O KONTRASTIVNOJ FRANCUSKO-SRPSKOJ FRAZELOGIJI

Frazeološko stvaralaštvo slikovito se opisuje kao duhovno blago jednog jezika. Takođe, frazemi su, kao jedan od predstavnika narodne mudrosti, potekli od pripadnika određene jezičke zajednice te se njegovo frazeološko bogatstvo ogleda u svakodnevnom razgovornom jeziku. Radi boljeg razumevanja frazeologizama, neophodno je prvo objasniti njihovu prirodu i oblik.

Sa francuske strane, nauka koja se bavi proučavanjem frazema nosi naziv *phraséologie*, istovetan srpskom nazivu *frazeologija*. Ta podudarnost prestaje sa nazivima za frazeologizam. U francuskom jeziku u upotrebi

su nazivi *expression* i *locution*, uz naučnu formu *idiome* i manje popularnu formu, kako je navodi Alan Re [Alain Rey] u predgovoru Frazeološkog rečnika *Le Robert* (2015, str. IX), *idiotisme*. Iako su sve forme primenljive kada je reč o konstituentima frazeologije, ipak svaka od njih poseduje razliku u značenju koje nosi. *Expression* i *locution*¹ često se predstavljaju kao potpuno sinonimni termini, međutim, ako se sagleda geneza njihovih imena, nazire se pomenuta razlika. *Locution* od latinskog *locutio*, *loqui*, „pričati“ upravo je, po Reu (2015, str. X), „način govorenja“², tj. način na koji se formira diskurs radi kreiranja *funkcionalne forme*³, odakle postojanje *locutions prépositionnelles, adverbiales etc.* (predložkih izraza, priloških izraza itd.). Iz tog razloga, *locutions* ne mogu se nazvati terminom *expressions*. *Expressions* služe za „način iskazivanja“⁴ realnosti koju izražava i *locutions*, ali proces izražavanja podrazumeva određenu retoriku i stilistiku, sa najčešćim pribegavanjem metafori, metonimiji i ostalim retoričkim i stilskim figurama. *Idiome* i *idiomatisme* koriste se u plurilingvističkim situacijama, kada se preciznije nazivaju *galicizmima, germanizmima*, itd., zavisno od jezika kome pripadaju. Alan Re (2015, str. IX) definiše ih kao kombinacije reči koje je nemoguće doslovno prevesti i svojstveni su jeziku kome pripadaju. Konačno, svi termini imaju oblik niza složenih, fiksiranih reči sa značenjem koje je preneseno, kao posledica prisustva metafore.

U frazeologiji srpskog jezika izučavaju se frazeologizmi ili frazemi. Rajna Dragičević ih naziva i *idiomima, frazeološkim obrtima, ustaljenim konstrukcijama* definišući ih kao „ustaljene jezičke jedinice koje se sastoje od najmanje dve reči i imaju jedinstveno značenje“ (Dragičević, 2007, str. 24). Prilikom upoređivanja odlika frazema u francuskom jeziku i frazema u srpskom jeziku, mogu se izdvojiti zajedničke odlike koje su ujedno nabrojane u „Граматици српског језика“ i mi ćemo ih usvojiti jer su najbolje prikazane u vidu zahteva obaveznih za jedan frazem⁵ (Stanojčić, Popović, 2011, стр. 203):

„1) mora biti ustaljen, što znači da se mora upotrebljavati sa istim rasporedom delova koji čine skup;

¹Ivan Jovanović takođe piše o klasifikaciji frazeologizama u svom radu „Neke napomene o frazeologizmima u francuskom i srpskom jeziku“ (2013, str. 404, 405), pozivajući se na odlike frazeologizama iz Giroove [Guiraud] monografije *Les locutions françaises* (1961).

² *manière de dire*.

³ *forme fonctionnelle*.

⁴ *manière d'exprimer quelque chose*.

⁵Među opsežnijim izučavanjima karakteristika frazeologije srpskog jezika bitno je pomenuti „Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику“ (1987) i „Фразеологија и национална култура“ (2008) Dragane Mršević-Radović.

2) mora imati *složenu strukturu*, što znači da mora biti sastavljen od najmanje dve reči;

3) mora imati *značenje jedne reči*“.

Tim se zahtevima pridružuje 4, prisustvo metafore, dajući punoznačnoj reči u frazeologizmu preneseno značenje, na primer *obliti mrtvačkim znojem*.

2. STRAH I EMBODIMENT

Strah se određuje kao primarna i univerzalna emocija, što potvrđuje teorija dr Pola Ekmana (Ekman, 2003), bazirana na studiji izolovanih plemena Papue Nove Gvineje. Nasuprot Ekmanovom ubeđenju, vladalo je mišljenje da su emocije, tj. emotivne reakcije specifične za određenu kulturu i stoga je naučena socijalna struktura. Međutim, nakon istraživanja emotivnih odgovora jedinki klasifikovanih kao „kulture kamenog doba“, sam Ekman naišao je na situaciju istovetnosti ispoljavanja tuge, radosti i drugih emocija u poređenju sa pripadnicima zapadnog društva. Došavši do tog tipa rezultata, uspostavio je univerzalnost kao izrazitu odliku izražavanja emocija facijalnim ekspresijama. Jedinstveni pripadnici ovog kompleksnog konceptualnog polja mogu se posmatrati kao različite etape jednog emocionalnog procesa sa rasponom od uzbuđenosti do nervoze.

Određenje „somatski“ u „Medicinskom leksikonu“ Momčila Babića (1999) glasi: „koji je u vezi sa muskulaturom i zglobovima“. U francuskom je opisan, po digitalizovanom TLF-i rečniku francuskog jezika, kao „koji se tiče tela; koji je organski, koji potiče iz fizičkih uzroka“⁶. Možemo zaključiti da pod pojmom somatskog u frazeologizmima emocija spadaju delovi tela (poput glave, oka, noge itd.), organa ili telesnih tečnosti i pokazuju fizičke i psihičke odlike čoveka, što je ujedno predmet analize našeg rada.

Strah kao telesno iskustvo počinje u mozgu, još preciznije u amigdali i hipokampusu, što je opisano u određenim naučnim studijama sprovedenim na životinjama, između ostalih, Leduova (Ledoux, 2012)⁷ pisala je o vezi između emocije i opstanka. Odatle se širi na celo telo sa tipičnim simptomima poput: ubrzan rad srca (*avoir le cœur qui bat très fort, la chamade, à grands coups*), fizička uznemirenost, poput drhtanja ili znojenja (*Il avait des mains moites*), itd. Pad telesne temperature, kao u slučaju *sueurs froides* (hladnog znoja) i različitih tipova telesne slabosti, poput nemogućnosti kretanja (*Il*

⁶*Qui concerne le corps; qui est organique, qui provient de causes physiques.* <http://www.le-tresor-de-la-langue.fr/definition/somatique>.

⁷Pomenute studije mogu se konsultovati, između ostalih, na sajtu novina ScienceDirect:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0896627312001298>.

était pétrifié) ili pričanja (*la gorge serrée*), mogu se grupisati kao znakovi telesne nemoći, što omogućuje bolju identifikaciju različitih stepena straha.

Fenomen samog uključenja tela u izraze emocije opisan je kao *embodiment*, koji su pomno proučili Lejkof i Džonson (1999, str. 15):

Ukratko, razum nije ni na koji način transcendentna osobina univerzuma ili bestelesnog uma. Umesto toga, on se presudno oblikuje u osobitostima naših ljudskih tela, u izvanrednim detaljima nervne strukture našeg mozga i specifičnostima našeg svakodnevnog funkcionisanja u svetu⁸.

Koncepti nisu puki odraz spoljašnje realnosti već ih oblikuju njegovo telo i mozak, tj. senzorni i motorni sistem. Stoga, jezik nije čista forma, nezavisna od konteksta i značenja, nalik sintaksi Čomskijevog čoveka, nego su njegovi centralni aspekti bazirani u motornom, čulnom i ostalim nervnim sistemima, čineći ih antropocentričnim.

3. O KONCEPTUALNOJ METAFORI

Sa pojavom „Metaphors we live by“ iz 1980. godine Lejkofa i Džonsona, budi se interes za proučavanje metafora u lingvistici, za razliku od prethodne prakse proučavanja u okviru isključivo književne teorije. Lejkof i Džonson za bazu uzimaju tri osnovne teze: metafore su sveprisutne u svakodnevnom jeziku i ne treba da budu ograničene na književni kontekst (1980, str. 3); metafore u svakodnevnicima pokazuju visok nivo koherentnosti i sistematičnosti (str. 7); metafore nisu samo figurativni jezik nego i način razmišljanja (1980, str. 4).

Dva konceptualna domena čine metaforu. Jedan je izvorni domen, često povezan sa fizičkim osetom i dakle neposredniji, dok je drugi ciljni, apstraktan domen. Može se reći da je konceptualna metafora osnovni način razumevanja ovih apstraktnih iskustava jer se zasniva na procesu ponovnog tumačenja i obuhvatanja ciljnog domena putem izvornog domena. Ovaj proces pretpostavlja da postoje karakteristike izvornog domena koje će biti transponovane na ciljni domen. Na mapi metafore uobičajeni izvorni domeni jesu: životinje, biljke, itd.

U srpskom jeziku (kao i drugim) o konceptualizaciji emocija (pa i straha), somatskoj frazeologiji i sličnim temama pisano je dosta. Analizom

⁸Svi prevodi citata u radu izvršeni su od strane autora rada, osim ako nije drugačije naznačeno.

“In summary, reason is not, in any way, a transcendent feature of the universe or of disembodied mind. Instead, it is shaped crucially by the peculiarities of our human bodies, by the remarkable details of the neural structure of our brains, and the specifics of our everyday functioning in the world“.

frazema srpskog jezika kojima se obeležava strah bavila se Mila Dragić u svom radu „Koncept straha u srpskoj frazeologiji“, dok na relaciji srpski–ruski vredne su pomena kontrastivne studije „Семантика и прагматика соматизама у српском и руском језику“ Larise Razdobudko-Čović i „Соматске фразеолошке јединице за изражавање емоција и њихова синтаксичка функција – на материјалу руског и српског језика“ Abdulaha Mušovića. Najveći doprinos izučavanju metafore u konceptualnoj lingvistici dala je Duška Klikovac i njena monografija „Metafore u mišljenju i jeziku“, u kojoj se detaljno bavi principima metaforizacije u srpskom jeziku. Drugi srpski naučni doprinosi domenu konceptualne metafore podrazumevaju radove nastale u koautorstvu Dragane Drobniak i Ksenije Šulović „Novac u srpskoj, francuskoj i španskoj frazeologiji“, imajući za temu svrstavanje frazema sa komponentom *novac, pare* na sva tri navedena jezika u konceptualna polja, „Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku. Kategorija *čovekova stanja*“, gde je fokus na somatizmu *glava* zatim i *srce* u „*Srce* u francuskoj i srpskoj frazeologiji“, između ostalih. Konačno, na planu francusko-srpske kontrastivne analize Ivan Jovanović iscrpno se bavi frazeologijom oba jezika (Jovanović, 2013), sa primarnim akcentom na životinjama, poput konja (Jovanović, 2018), magarca (Jovanović, 2017) i jagnjeta (Jovanović, 2013), uz poseban osvrt na opscenu frazeologiju (Jovanović, 2016).

4. KONCEPTUALNA ANALIZA LEKSEME STRAH U FRAZEOLOŠKOM KONTEKSTU

U našem istraživanju izvorni domeni identifikovanog straha koje smo izdvojili jesu: STRAH JE HLADNOĆA, STRAH JE SLABOST i STRAH JE NEPRIJATELJ.

4.1. STRAH JE HLADNOĆA

Izvorni domen HLADNOĆA naročito je važan za konceptualizaciju straha s obzirom na to da je u pitanju hladna i negativna emocija. Čovek koji se plaši oseća nešto nalik onom što oseća telo kada mu je hladno, tj. telo reaguje na strah na isti način kao kada reaguje na hladnoću. Izrazi su na srpskom motivisani osećanjem „jeze“ ili na francuskom *du froid*:

- (1) a) *sentir, donner la chair de poule* – dosl. prev. *osetiti, izazvati kokošju kožu*: [...] *mais on sent quand même la guerre et ça m'écrase, j'en ai des frissons de chair de poule, ce qui ne m'arrive jamais*. (BEAUVOIR, 1990: 199 [FT]⁹);

⁹Dalje u radu primeri iz korpusa FRANTEXT biće obeleženi odrednicom [FT], dok će izvori primera iz drugih korpusa biti naznačeni u fusnotama.

b) **ježiti se koža nekome, ježiti se, naježiti se** – lit. **la peau se hérisse, hérissone**: „[...] Pisao mi je da je u tom času, nad kotlinom, gde su se dimovi mešali s maglom, osetio snažno prisustvo Boga. Naježio sam se na monstruoznu jednostavnost te izjave“ (Pištalo, 2008, str. 110);

- (2) a) **avoir les cheveux qui se dressent sur la tête, qui se hérissent**: „[...] cette campagne de betteraves et de fossés était noyée tout au fond, j'en avais les cheveux hérissés de terreur. (GARAT, 1999: 69 [FT]);
b) **dizati se kosa (na glavi) nekome** – lit. **les cheveux se lèvent**: „Olovni vojnici zabijaju mu puške i bajonete u potiljak, da mu se kosa diže na glavi“ (Bugarčić, 1979, str. 191).

Emotivno stanje opisuje se stanjem drhtanja poput:

- (3) a) **trembler, frissonner, frémir**: *Une seule crainte, un seul frisson de terreur l'agitait* (PONSON DU TERRAIL, 1859: 477 [FT]);
b) **tresti se, drhtati od straha**: „Jelena je bila sva očajna, tresla se od straha, proklinjala ceo kosmos“ (Ignjatović, 1968, str. 71).

U srpskom jeziku drhtanje se vezuje za kolena i ovaj frazem nema odgovarajućih frazeoloških ekvivalenata u francuskom jeziku:

- **kolena drhte, tresu se, klecaju**: „To mučno osećanje straha što spetlja noge, mrsi pokrete i čini da kolena klecaju, Riki dotad nije iskusila“ (Kuić, 2008, str. 243).

Kao moguću varijantu Bošković predlaže u svom frazeološkom rečniku **avoir les jambes en coton, en pâté de foie, avoir les jambes coupées**. Slika prvog izraza je nesiguran hod, dok je drugi odgovarajući za „odsekla su mu se kolena“, kako je navedeno u samom rečniku, stoga se pre može svrstati u konceptualno polje STRAH JE SLABOST I DELUJE IZ SPOLJAŠNJOSTI.

- (4) a) **claquer des dents**: „[...] les dents de Renée claquaient de terreur, et il lui semblait qu'on jetait des seaux d'eau glacée sur ses pieds nus (ZOLA, 1872: 516 [FT]);
b) **cvokotati zubima**: „Strah ju je budio, nije joj dao da trene, zubi su joj cvokotali, krila se ispod pokrivača, mala, zgrčena kao mišić“ (Jakovljević, str. 3).

Emotivno stanje izražava se ukočenošću određenih delova tela, nalik ukočenosti usled velike hladnoće:

- (5) **être glacé de peur**: „[...] elle se tut, tout son sang s'arrêta et elle restait muette et glacée, à le regarder avec des yeux épouvantés (ROLLAND, 1907: 601[FT]).

U srpskom jeziku postoji odgovarajuća varijanta pod istim oblikom *zaleđiti se od straha*, kao i žargonska varijanta *oladiti se od straha* (GERZIĆ, 2012: 214), kao npr.: „Zamalo da izrokam novinara. Oladio sam se. BN”. Navedeni oblik nije u rasprostranjenoj upotrebi usled specifičnosti registra kome pripada. Međutim, postoji podvarijanta u srpskom jeziku, sa istim značenjem *zamrznuti se od straha*, koja glasi *krv se (nekom) leđi u žilama*, gde krv potpada pod uticaj osećaja straha.

- (6) *avoir le front glacé* – dosl. prev. *imati zaleđeno čelo: L'intolérable sensation d'être pris au piège, de trouver dans la fuite un couloir sans issue, [...], le front glacé, les bras mollis dans une inexprimable terreur* (BERNANOS, 1926: 144 [FT]).

Kako smo primetili u prethodnim primerima, u oba jezika stanje zaleđenosti može obuhvatiti celo telo ili krvotok. Međutim, samo u francuskom može biti u pitanju i čelo, što to nije slučaj sa srpskim jezikom.

Konceptualna analiza pokazuje da su ove slike u oba jezika u velikoj meri slične. Neznatne razlike izražene su na leksičkom nivou somatskih frazeologizama straha, poput frazeologizma *chaire de poule* – *kokošija koža*, koji u francuskom jeziku sadrži leksemu *koža*, dalje određenu životinjom *poule* – *kokoška*, a što u srpskom izostaje. U pitanju je samo osnovni fiziološki odgovor tela na strah uspravljanjem dlaka i obuzetost osećanjem promrzlosti. *Zamrzavanje* u francuskom obuhvata telo u celini, dok u srpskom jeziku obuhvaćene su vene, tj. krvotok, sa ublaženim stanjem *oladiti se*. Međutim, značajne odlike ističu se na nivou *glave* i *nogu*, gde je samo u francuskom čelo *zaleđeno* (*avoir le front glacé*), dok samo u srpskom mogu *klecati kolena od straha*.

4.2. STRAH JE SLABOST

U ovoj su grupi somatizmi koji ukazuju na odsustvo vitalnih telesnih funkcija: puls, prekomerno znojenje i slabost, tj. malaksalost u pravom smislu reči. Stoga je telo sadržatelj organa u kojem su emocije agresori. U ovoj metafori razlikujemo dva tipa: strah kao uticaj slabosti koji izaziva manifestacije SPOLJA (DELUJE IZ SPOLJAŠNOSTI) i IZNUTRA (DELUJE IZ UNUTRAŠNOSTI).

4.2.1. Strah je slabost i deluje iz spoljašnosti

U ovoj su grupi somatski frazeologizmi formirani semantičkim transponovanjem osnovne sintagme putem metafore kako bi se imenovalo fiziološko stanje straha proizašlo iz slabosti i ukočenosti tela, vidljivih iz spoljašnosti.

Znoj ukazuje na prisustvo straha i on zahvata celo telo ili ruke.

- (7) a) **suer**: [...] *la persienne derrière laquelle Pierre et Félicité suaient la peur et la colère...* (ZOLA, 1871: 257 [FT]);
b) (**hladan, leden, mrtvački**) **znoj izbija (po čelu)** - lit. **la sueur froide, glaciale, de mort (apparue sur le front)**: „Počeo je da se tresе i znoji od straha“¹⁰; „To što je lekar pogrešio može samo da nas tresne preko čela toliko da nas oblije mrtvački znoj od pretpostavki šta je sve moglo da se dogodi“¹¹;
- (8) a) **avoir les mains moites**: *La Comtesse restait là, plantée devant son vase vide comme devant un cercueil, le cœur battant, les mains moites.* (CHANDERNAGOR, 1995: 281 [FT]);
b) **ruke se znoje**: „Porodaja se plašim uf... evo ruke mi se oznojile dok kuckam“¹².

Strah uzrokuje promenu boje lica.

- (9) a) **pâlir, blêmir**: *Olivier resta immobile mais son visage pâlit. [...] Il ressentit une impression de froid.* (SABATIER, 1969: 306 [FT]);
b) **prebledeti (u licu), promeniti boju, pozeleneti** – lit. **pâlir dans le visage, changer de couleur, devenir vert**: „Reci im: ako se tebi nešto desi, da neću imati milosti ni prema njima ni prema njihovim porodicama. Viktor je prebledeo dok im je prevodio te reči“ (Lazović, 2017).

Zanimljivo je primetiti da se raspon boja blago razlikuje među jezicima. U francuskom **pâlir** ili **blêmir**, **devenir pâle, être blanc, bleu de peur, être, rester bleu, devenir vert de peur, verdir de peur, aller au vert avec la peur**, u srpskom se, međutim, zadržava samo bela boja lica, kao u **prebledeti** i zelena, kao u **pozeleneti** ili samo promene boje tena.

Štaviše, osoba u stanju izrazitog straha ima utisak da se guši:

- (10) a) **avoir la gorge nouée, serrée**: *Victor prit son courage à deux mains, traversa le Pont-Marie la gorge serrée, la trouille au ventre, remonta le Boul' Mich' et se rendit à la Sorbonne.* (JONQUET, 1998: 48 [FT]);
b) **nekome se grlo steže, imati knedlu u grlu** – dosl. prev. **avoir une boulette de patte dans la gorge**: „Od straha, knedla u grlu postajala je sve veća“ (Kuić, 1986, str. 322).

¹⁰ <https://belegbg.wordpress.com/tamara-lujak-2/>, 8. 7. 2019.

¹¹ <https://202beograd202.wordpress.com/2018/01/29/ustanak-29-januar-crtica-4/>, 8. 7. 2019.

¹² <https://www.ana.rs/forum/index.php?topic=17303.90>, 8. 7. 2019.

Dodatna zanimljivost u pogledu lekseme *knedla* i njene lokacije u telu, jeste mogućnost pojave u predelu stomaka, kao znak straha. U francuskom jeziku prisutan je frazem *avoir la boule au ventre*¹³, s tim što se javlja i pod skraćenom formom *avoir la boule*, koja se izolovano javlja u savremenom jeziku: *La boule au ventre, il pénètre dans l'immense salle où des centaines de chaises sont alignées au cordeau*¹⁴. Reč je, što se može videti u ovom primeru, o pojačanom osećanju straha od neuspeha, nalik tremi i nervozu koja se oseća pred kojim bitnim događajem, na primer polaganjem ispita.

Slabost i obamrlost u nogama tipični su za intenzivan strah, tačnije za osećaj užasa.

Osoba je paralizovana, ne može se kretati od straha, kao u primerima:

- (11) a) **clouer, cloué, immobile, paralyser, paralysé**: *J'eus peur, une peur paralysante qui glaça mon être le plus secret* (BOURGET, 1889:196 [FT]); [...] *il n'a pas la force de crier; la terreur le cloue, immobile, les yeux, la bouche ouverts [...]* (ROLLAND, 1904: 4 [FT]);
b) **(pre)trnuti, trnuti, ukočiti (se), ne micati se, paralisati se, premreti od straha**: „Setite se koliko je bilo situacija kada ste se ukočili, premrli od straha zbog nečega“¹⁵.

I u ovoj grupi nema značajnih razlika među metaforama. Delimična ekvivalencija uspostavlja se samo na leksičkom nivou. Znoj na francuskom, kao i na srpskom, može biti zaleđen, ali na srpskom jeziku pridobija morbidnu dimenziju znoja preminulog (*mrtvački znoj*) i stanjem opšte obamrlosti samog subjekta (*premro sam od straha*), koja uzrokuje nemogućnost kretanja. Osim *znoja*, određenje boje tena bogatije je na francuskom jer uključuje i plavu boju, dok toga u srpskom nema.

4.2.2. Strah je slabost i deluje iz unutrašnjosti

Somatski frazeologizmi ove grupe formiraju se oko komponente SRCE, KRV i NOGE stvorene metaforizacijom, koja nameće fiziološko stanje onoga koji oseća, koga hvata panika. U pitanju je manifestacija u unutrašnjosti tela (nevidljiva golom oku):

¹³ U Larusovom rečniku navedena je varijanta *avoir une boule sur l'estomac, dans la gorge*, na koju nismo naišli u korpusu, sa izuzetkom „kneda u grlu“. Navedeni primer: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/boule/10534/locution?q=avoir+la+boule#169251>, 8. 7. 2019.

¹⁴https://www.lemonde.fr/campus/article/2019/02/06/quand-l-echec-a-un-concours-hante-toute-unevie_5419752_4401467.html, 8. 7. 2019.

¹⁵ <http://coachingmagazin.rs/kako-se-suprostaviti-licnom-strahu/>, 8. 7. 2019.

- (12) a) *sentir son cœur battre, avoir le cœur qui bat très fort, la chamade: Il avait peur de la porte du grenier. [...] Quand il devait passer devant, il sentait son cœur battre; il prenait son élan, et sautait sans regarder* (ROLLAND, 1904: 48 [FT]);
b) *osetiti srce da/kako (sumanuto, ubrzano, jače) lupa*: „Osetio je kako mu se sužava vidokrug i kako mu zbog nečega srce lupa jače“ (Grbić, 2018);
- (13) *srce je (nekome) premrlo, zamrlo* – lit. *le cœur est mourut*: „Mića bi izašao, vreme bi premrlo kao uplašeno srce i Žika Ranović bi zastao, onakav kakav se zatekao“ (Davičo, 1966, str. 216);
- (14) *srce zadrhti od straha* – lit. *le cœur commence de trembler de peur*: „Govorio sam: Zašto vam srca od straha drhte kad se u predsmrtnim mukama noge omotaju jedna oko druge?“ (Selimović, 2000, str. 18);
- (15) a) *mon sang se figea dans mes veines, mon sang se fige; son sang se glace dans ses veines* – dosl. prev. *krv mi se fiksira (u venama), krv mu se ledi u venama*: *Les gardes se mirent en marche, faisant cliqueter leurs armes. Mes pensées se bousculèrent, sans plus pénétrer le champ de ma conscience. Mon sang se figea dans mes veines...*¹⁶;
b) *krv se (nekom) ledi u žilama*: „[...] Osećam neko strujanje, ruke mi podrhtavaju, vilica se ukočila. Graške hladnog znoja liju niz čelo, krv se ledi u žilama, ne mogu da se pomerim [...]“¹⁷.

Najekstremniji stepen uključuje slabost izraženu na nivou celog tela, uzrokujući stanje slično smrti:

- (16) a) *être (demi) mort d'épouvante, être plus mort que vif*: [...] *effondrée sur une chaise, à demi morte d'épouvanté...* (VAN DER MEERSCH, 1936: 184 [FT]);
b) *premreti, umreti, živ umreti od straha, više mrtav no/nego živ*: „Ona ne može da oćuti na nepravednu riječ, makar nakon toga i umrla od straha [...]“ (Selimović, 1971, str. 200).

U metafori STRAH JE SLABOST I OŠTEĆUJE IZ UNUTRAŠNJOSTI takođe je zastupljena parcijalna ekvivalencija na leksičkom nivou u oba jezika, s tim što je u srpskom moguće kontrastom *život/smrt* prikazati stanje intenzivnog straha (*živ umreti*), izuzetak na francuskom jeste mogućnost stanja polusmrti (*être demi mort d'épouvante*). U srpskom jeziku srce može umreti (*srce je (nekome) premrlo, zamrlo*) ili zadrhtati (*srce zadrhti od straha*), što nije slučaj sa francuskim frazeologizmima. Nepokretnost krvi

¹⁶ <http://www.languefrancaise.net/Bob/65362>, 8. 7. 2019

¹⁷ <https://vukajlija.com/krv-se-ledi-u-zilama>, 8. 7. 2019.

iskazuje se u oba jezika, s tim što se u francuskom jeziku krv zaustavlja u venama (*mon sang se figea dans mes veines*), dok se u srpskom jeziku za-
leđuje (*krv se leđi u venama*).

5. STRAH JE NEPRIJATELJ

Određene metafore mogu konceptualizovati veći obim emocija poput EMOCIJE SU TERET:

- (17) *biti opterećen strahom, noge postaju teške od straha* – lit. *être sous le poids de peur, les jambes deviennent lourdes de peur*: „Tema koja povezuje većinu filmova iz glavne selekcije bavi se pozicijom čoveka u današnjem društvu, pojedincem u kapitalističkom, korporativnom sistemu, koji je opterećen strahom da sačuva egzistenciju“¹⁸.

Međutim, samo je strah konceptualizovan kao NATPRIRODNO BIĆE. U okviru ove grupe razlikujemo nekoliko stepena straha. Prvi stepen jeste NEPRIJATELJ koji može manipulirati samim objektom:

- (18) a) *la peur s'empare, envahit, étreint, prend, saisit qqn: La peur saisit Grindot. Plus un bénéfice est illégal, plus l'homme y tient.* (BALZAC, 1837: 185 [FT]);
b) *nekog obuzima strah*: „[...] i Luke, njihovog saučesnika Marka, uvek spremnog na velika dela i padanje u vode Likusa, obuzeo je strah“ (Petković, 2008, str. 128).

NEPRIJATELJ može u srpskom „uterati kome strah u kosti“, čime je pod napadom skeletni sistem „žrtve“ osećanja straha. Međutim, u ovom slučaju strah se ne javlja u čistoj formi, već u obliku strahopoštovanja.

Pri drugom stepenu osećanje straha pojačava se napadom neprijatelja.

- (19) a) *être muet d'épouvante: Il craignait de ne plus la revoir et demeurait muet d'épouvante jusqu'à son retour.* (CHAMOISEAU, 1990: 85 [FT]);
b) *zanemeti od straha, strah je svezao jezik* - lit. *la peur a lié la langue*: „Pred ovim užasnim saznanjem zanemio je čovek, ustuknula je pravda, smrzlo se sunce istine i čovekoljublja...“ (Ekonomski anali, str. 11).

¹⁸ <http://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:696637-Srdan-Golubovic-Savremeni-covek-je-ostao-bez-duse>, 8. 7. 2019.

Za sledeći korak postoji tipičan gubitak kontrole, što rezultira strahom i primorava osobu da pobjegne. Strah primorava svoj objekat na beg od NEPRIJATELJA.

- (20) *fuir, fuite, s'enfuir, sursaut, reculer i recul, galop (koristi se samo pored reči panika, (se) détourner (u kontekstu strave i užasa): [...] la même cohue ruisselait en un galop de panique sans cesse accru (ZOLA, 1892: 365 [FT]).*

U srpskom jeziku *beg* se odvija sa takvim intenzitetom i brzinom da se odnosi na glavu, znak rasuđivanja. Nijedan od ova dva somatska frazeologizma nemaju svoje ekvivalente na francuskom: *bežati glavom bez obzira* – lit. *fuir sans tourner la tête*; *bežati navrat-nanos* – lit. *fuir au cou-nez*.

Situiranost *bega* može biti na unutrašnjem nivou: *isterati koga, isterati koga iz mozga, iz pameti: istera me, istera me iz mozga, pameti* – lit. *il m'expulsa, il m'expulsa de mon cerveau, de ma raison*. Ovaj frazeologizam nema svoj ekvivalent u francuskom jeziku. Zbog specifičnog konteksta navedenog frazeologizma nemoguće je pronaći odgovarajući pisani korpus, pa se zato autor poziva na lični primer iz jezika u svakodnevnoj upotrebi.

U metaforičkom prikazu STRAH JE NEPRIJATELJ, strah postaje personifikovan:

- (21) a) *la peur grandi, la peur s'en va, etc.* – dosl. prev. *strah raste: La peur grandit invinciblement, il ne put arrêter imagination ni fureur [...]* (LE CLÉZIO, 1963: 24 [FT]);
b) „STRAH RASTE U ZAGREBU U dva naselja se pojavile zmije duge i DVA METRA“¹⁹.

Taj NEPRIJATELJ može se pojaviti i u vidu agresora koji je pobeđen ili kontrolisan:

- (22) a) *dominer, vaincre sa peur: Il reprend le dessus, il vainc sa peur.* (BOUDARD 1982: 67 [FT]);
b) *pobediti, savladati strah:* „Ako mi se danju čini da nema ničega što bi me moglo smrviti i zgaziti, da sam u svemu pobedio svoj strah, noću, i u snu i na javi, pojavljuju se ove aveti i ispunjavaju svaki delić prostora“ (Kovač i David, 2003, str. 79).

Somatski frazeologizmi koji se odnose na metaforu STRAH JE NEPRIJATELJ takođe ne pokazuju velike razlike u pogledu oba jezika.

¹⁹ <https://www.blic.rs/vesti/svet/strah-raste-u-zagrebu-u-dva-naselja-se-pojavile-zmije-duge-i-dva-metra/cfvxsm1>, 8. 7. 2019.

Naše dodatno opažanje jeste prisustvo fizioloških radnji u srpskom jeziku, naročito u žargonu – ISPRAZNITI (NEVOLJNO) CREVA OD STRAHA. Upotrebljen izraz čin je ekskrecije – *usrati se, ukenjati se* – lit. ***chier de peur***, imajući za primer ***ukenjati se, usrati se*** (Gerzić, 2012, str. 340) – „Kako smo sišli niz stepenice, ukenjali smo se od straha“ (Gerzić, 2012, str. 344, MO). S druge strane, isti je čin prisutan u francuskom jeziku u obliku izraza *se chier dessus*, što isto znači uplašiti se: *Ici, à Orléans, il y a des détenus qui se la jouent gros bras, mais je les ai vus, à Fleury, moi, quand j’y suis passé : ils pleuraient leur mère quand ils débarquaient! Ils ne connaissaient personne et se chiaient dessus*²⁰. Registar i primarno značenje identični su, sa dodatkom u značenju u okviru familijarnog francuskog, da je neko sam sebi naškodilo na ovaj ili onaj način: *Je me suis chié dessus sur ce coup-là!*²¹.

6. ZAKLJUČAK

Dvosmernom metodom analize somatskih frazeologizama na francuskom i srpskom jeziku ustanovili smo tri konceptualne metafore u konceptualnom polju straha: HLADNOĆA, SLABOST TELA i STRAH JE NEPRIJATELJ. Takođe se mogu javiti kombinovano: ***le sang se glace dans les veines – krv se leđi u žilama*** (HLADNOĆA + SLABOST TELA). Prema našoj analizi možemo zaključiti da se strah kao primarna emocija izražava spontanim i prirodnim reakcijama koje su svojstvene svakome od nas, bez obzira na kulturu iz koje se potiče, tako da somatski frazeologizmi, izražavajući to emocionalno stanje, imaju dosta zajedničkog u francuskom i srpskom jeziku.

Usled tog zaključka, pripadnost određenim konceptualnim poljima (HLADNOĆA, SLABOST, NEPRIJATELJ) teži uniformnosti, sa frazeologizmima formiranim gotovo oko istih komponenti, tako da je njihov broj u svakom jeziku približan. Blage razlike manifestuju se samo na leksičkom nivou. Parcijalna ekvivalencija uspostavlja se u nekim slučajevima kada se somatski element dopunjuje ili zamenjuje drugom leksemom, sa nekim slučajevima odsustva odgovarajućih izraza od jednog do drugog jezika (što smo pre svega primetili kod francuskog u odnosu na bogatstvo srpskog jezika), poput ***le front glacé (zaleđenog čela)*** u francuskom jeziku, nasuprot ***kolenima koja klecaju***, u srpskom jeziku, ali na nivou metafora gotovo da nema razlika. Međutim, pomenutom bogatstvu srpskog jezika doprinose naročiti primeri poput somatizma *glave* u ***bežati glavom bez obzira*** i ***isterati koga, isterati koga iz mozga, iz pameti***, kao i kombinacije *nosa, vrata* u ***bežati navrat-nanos***.

²⁰ <http://www.languefrancaise.net/Bob/75402>, 8. 7. 2019.

²¹ Le Dico des mots, <https://dico-des-mots.com/definitions/se-chier-dessus.html>, 8. 7. 2019.

Konceptualne metafore gotovo su univerzalne, a minimalne varijacije u razlikama potiču iz raznovrsnog kulturnog i fizičkog okruženja. Iako je u pitanju slučaj neznatnog razlikovanja frazeološkog stvaralaštva na nivou leksičke forme u ova dva jezika, ne treba umanjiti njihov značaj u pogledu imaginativnosti čovekove slikovite metaforičke misli.

Literatura

- Drobnjak, D. i Šulović, K. (2018). Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom, i srpskom jeziku. Kategorija 'čovekova stanja'. U Језици и културе у времену и простору 7. Zbornik radova sa naučnog skupa održanog 18. i 19. novembra 2017. 221-228. Тематски зборник: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду.
- Drobnjak, D. i Šulović, K. (2017). *Srce* u srpskoj i francuskoj frazeologiji. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, god. 42, br. 1, 199-218.
- Drobnjak, D. i Šulović, K. (2015). *Novac* u srpskoj, francuskoj i španskoj frazeologiji. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, god. 40, br. 1, 79-92.
- Ekman, P. (2003). *Emotions revealed*. New York: Times Books.
- Guiraud, P. (1961). *Les locutions françaises*. Paris: PUF.
- Jovanović, I. (2016). La phraséologie obscène en français et en serbe. *Les études françaises aujourd'hui: tradition et modernité*, 151-163.
- Klikovac, D. (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Čigoja štampa.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh. The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago.
- Ledoux, J. (2012). Rethinking the Emotional Brain, *Neuron*, Vol 73, Issue 4, 653-676, preuzeto sa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0896627312001298>. Datum pristupa 6. 3. 2019.

* * *

- Драгић, М. (2014). Концепт страха у српској фразеологији. *Прилози проучавању језика*. бр. 45, 73-95.
- Драгићевић, Р. (2007). *Лексикологија српској језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Јовановић, И. (2013). Француски фразеологизми и пословице са лексемом *agneau* – јајње и њихови српски еквиваленти. *Од науке до наставе*, 220-235.

- Мршевић-Радовић, Д. (2008). *Фразеологија и национална култура*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Мршевић-Радовић, Д. (1987). *Фразеолошке глаголско именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет.
- Мушовић, А. (2002). *Соматске фразеолошке јединице за изражавање емоција и њихова синтаксичка функција (на материјалу руској и српској језика)*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Раздобудко-Човић, Л. (2003). *Семантика и прагматика соматизама у српском и руском језику*. Београд: Ведес.
- Станојчић, Ж. и Поповић, Љ. (2011). *Граматика српској језика*. Београд: Завод за уџбенике.

Izvori

- Babić, M. (1999). *Medicinski leksikon*. Beograd: Obeležja.
- Boule. Larousse, Preuzeto sa: https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/boule/10534/locution?q=avoir+la+boule#1692_51. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Blic. *STRAH RASTE U ZAGREBU U dva naselja se pojavile zmije duge i DVA METRA*. Preuzeto sa: <https://www.blic.rs/vesti/svet/strah-raste-u-zagrebu-u-dva-naselja-se-pojavile-zmije-duge-idva-metra/cfvxsm1>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Bugarčić, D. (1979). *Gost*. Beograd: Nolit, str. 191. Preuzeto sa: https://books.google.rs/books?id=g44tAQAAIAAJ&q=dize%20se%20kosa%20na%20glavi&dq=dize%20se%20kosa%20na%20glavi&hl=sr-Latn&sa=X&ved=0ahUKEwix4MHK2LfjAhXGEVAKHesTCL8Q6AEIyjAJ&fbclid=IwAR0BLUYD3Impt6sP3TcXuNP0MMPf_RJNylNrCbUy0sUMwMY7G6NUYszVKR4. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Davičo, O. (1966). *Pesma*. Sarajevo: Svjetlost, str. 216. Preuzeto sa: https://books.google.rs/books?id=fsi_bGukwG4C&q=srce+je+premrlo&dq=srce+je+premrlo&hl=sr-Latn&sa=X&ved=0ahUKEwj3wMe35bfjAhWPw4sKHfktBUMQ6AEIQTAE. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- David, F. i Kovač, M. (2003). *Knjiga pisama: 1992-1995*. LIR BG: Forum pisaca, str. 79. Preuzeto sa: <https://books.google.fr/books?id=i5blAAAAMAAJ&q=pobedio+je+svoj+strah&dq=pobedio+je+svoj+strah&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiRiPIvuLZAhVIQBQKHb5eBNMQ6AEITjAF>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Drašковић, V. (1990). *Francusko-srpskohrvatski frazeološki rečnik*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. *Ekonomski anali*. (1999). vol. 43, no. 140-141, str. 11. Preuzeto sa: <https://books.google.rs/books?id=M-DrAAAAMAAJ&q=zanemeeo+je&dq=zanemeeo+je&hl=en&sa=X>

- &ved=0ahUKEwii06HIxLf jAhXwwosKHQcQBocQ6AEIXzAJ. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- FRANTEXT. Preuzeto sa: <http://www.frantext.fr/>. Datum pristupa: 8. 3. 2018.
- Gerzić, B. (2012). REČNIK SRPSKOG ŽARGONA (I ŽARGONA SRODNIH REČI I IZRAZA). Beograd.
- Grbić, Z. (2018). *Mreža*. Preuzeto sa: https://books.google.rs/books?id=8B1KDwAAQBAJ&pg=PT12&dq=srce%20lupa&hl=sr-Latn&sa=X&ved=0ahUKEwiOvIe35rfjAhVBLVAKHRX9Az8Q6AEILTAB&fbclid=IwAR0qWvFR711_35BRm08QTQpRsKaxvjZo1VLWhgDI7FIEQS5YFud-aUOztb0#v=onepage&q=srce%20lupa&f=false. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Ignjatović, B. M. (1968). *Na raskršću sreće*. Novi Sad: Peć, str. 71. Preuzeto sa: <https://books.google.rs/books?id=xc9GAAAAMAAJ&q=tresla+se+od+straha&dq=tresla+se+od+straha&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwio3cK-lbfjAhXtsIsKHeI3BHM06AEINzAC>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Jakovljević, M. *Dama u plavom*, str. 3. Preuzeto sa: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=books&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwihutyQn7fjAhXxiIsKHbIzD5AQFjAAegQIABAB&url=https%3A%2F%2Fissuu.com%2Fmarijam.mirotic%2Fdocs%2Fdama_u_plavom&usq=AOvVaw338g-w5Nnu5icG35oZxIll. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Kako se suprotstaviti ličnom strahu*. Preuzeto sa: <http://coachingmagazin.rs/kako-se-suprotstaviti-licnom-strahu/>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Kuić, G. (2008). *Miris kiše na Balkanu*. Sarajevo: Šahinpašić, str. 243. Preuzeto sa: <https://books.google.rs/books?id=aAEsAQAAMAAJ&q=kolena+klecaju&dq=kolena+klecaju&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjc0uLHnLfjAhUyAxAIHTjPCUE4ChDoAQhgMAk>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Kuić, G. (1986). *Miris kiše na Balkanu*. Beograd: Vuk Karadžić, str. 322. Preuzeto sa: <https://books.google.rs/books?id=vckYAAAAMAAJ&q=knedla+u+grlu+strah&dq=knedla+u+grlu+strah&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwinr53R3LfjAhUCxosKHazLCqcQ6AEILDAA>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Lazović, M. (2017). *Izabranik. Borba duhova*. Sankt Peterburg: Super Izdatelstvo. Preuzeto sa: https://books.google.rs/books?id=BlgyDwAAQBAJ&pg=PT201&dq=prebledeo&hl=sr-Latn&sa=X&ved=0ahUKEwiIxY3u2bfjAhVBL1AKHZN0A8kQ6AEIOTAD&fbclid=IwAR2LT2BIHtH0I7e0PsjBwDnz73IihH_uXNEMrbf4YzfYrGNrKGOOnLUjX8MQ#v=onepage&q=prebledeo&f=false. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Langue francaise, *mon sang se figea dans mes veines*. Preuzeto sa: <http://www.languefrancaise.net/Bob/65362>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.

- Langue française, *se chier dessus*. Preuzeto sa: <http://www.languefrancaise.net/Bob/75402>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Le Dico des mots, *se chier dessus*. Preuzeto sa: <https://dico-des-mots.com/definitions/se-chier-dessus.html>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Lujak, T. 123. *Čuvar*. Preuzeto sa: <https://belegbg.wordpress.com/tamaralujak-2/>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Golubović, S. (2017). *Savremeni čovek je ostao bez duše*. Preuzeto sa: <http://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:696637-Srdan-Golubovic-Sa-vremeni-covek-je-ostao-bez-duse>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Otašević, Đ. (2012). *Frazeološki rečnik srpskog jezika*. Novi Sad: Prometej.
- Petković, R. (2008). *Savršeno sećanje na smrt*. Beograd: Stubovi kulture, str. 128. Preuzeto sa: <https://books.google.rs/books?id=jgQsAQAAMA AJ&q=obuzeo+ga+je+strah&dq=obuzeo+ga+je+strah&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwi8w8GQ0rfjAhVGxosKHQR9CdE4ChDoAQgoMAA>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Pištaló, V. (2009). *Milenijum u Beogradu*. Zagreb: EPH, str. 110. Preuzeto sa: <https://books.google.rs/books?id=tAQsAQAAMA AJ&q=najezio+se&dq=najezio+se&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiq-anqhbffjAhXhol sKHbXCDCl4ChDoAQhKMAU>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Raybaud, A. (2019). *Quand l'échec à un concours hante toute une vie*. Preuzeto sa: https://www.lemonde.fr/campus/article/2019/02/06/quand-l-echec-a-un-concours-hante-toute-une-vie_5419752_4401467.html. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Rey, A. et Chantreau, S. *Le Robert* (2015). *Dictionnaire des expressions et locutions*. Paris: Le Robert.
- Selimović, M. (2000). *Derviš i smrt*, str. 18. Preuzeto sa: <https://books.google.rs/books?id=uFcpAQAIAAJ&dq=srce+drhti+od+straha&focus=searchwithinvolume&q=srce+drhti+od+straha>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Selimović, M. (1971). *Tvrđava*, str. 200. Preuzeto sa: https://books.google.rs/books?id=s5MwAAAAIAAJ&q=umrla%20od%20straha&dq=umrla%20od%20straha&hl=sr-Latn&sa=X&ved=0ahUKEwjC3arT8bfjAhUCa1AKHeT5DHM4WhDoAQhDMAU&fbclid=IwAR0BLUYD3Impt6sP3TcXuNP0MMPf_RJNylNrCbUy0sUMwMY7G6NUYszVVKR4. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- TLFi. Trésor de la Langue Française informatisé. Preuzeto sa: <http://atilf.atilf.fr/>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.
- Vukajlija. *Krv se leđi u žilama*. Preuzeto sa: <https://vukajlija.com/krv-se-ledi-u-zilama>. Datum pristupa: 8. 7. 2019.

* * *

- Милосављевић, Б. (2008). *Српско-француски речник идиома и израза*. Београд: Завод за уџбенике.
- Вујанић, М. и др. (2007). *Речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска.

Nađa S. Miljković
Ivan N. Jovanović

CONCEPT OF FEAR IN FRENCH AND SERBIAN SOMATIC PHRASEOLOGY

Summary

In a contrastive approach, the paper analyzes, on a semantic and conceptual plan, French and Serbian phraseologisms that relate to the emotion of fear manifested through the body. Considering fear as one of the most important emotions for human survival, it encompasses a large number of phraseologisms in the everyday life of French and Serbian. We want to show how the somatic linguistic expression of the concept of fear is realized in the form of bodily reactions. In the light of the cognitive theory of conceptualization and the linguistic model of the conceptual metaphor of George Lakoff and Mark Johnson (1980), the analyzed corpus is classified according to the conceptual fields metaphorically referenced by phraseologisms. The first group consists of the conceptual field FEAR IS COLDNESS, in which phraseologists point to a negative feeling of physical cold. The second group includes the conceptual field of FEAR IS WEAKNESS in which phraseologists metaphorically describe the momentary interruption in the functioning of external and internal organs. The third group represents the conceptual field of FEAR IS ENEMY where this emotion manifests itself in a phraseological context as a burden or a supernatural being capable of manipulating, attacking, or forcing the subject to flee.

Key words: phraseologisms, fear, emotions, metaphor, body, French, Serbian